

Granskning av arbetet för studiero och mot kränkande behandling

Rapport
Kinda kommun

KPMG AB

Datum 2023-11-16

Antal sidor 19

Kinda kommun

Granskning av arbetet för studiero och mot kränkande behandling

2023-10-27

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Om kränkande behandling och diskriminering	6
4	Resultat av granskningen	8
4.1	Skolinspektionens enkätresultat avseende kränkande behandling	8
4.2	Antalet anmälningar till huvudman	12
4.3	Organisation, riktlinjer och uppföljning	12
4.3.1	Bedömning	13
4.4	Personalens kunskap om författningarnas innebörd	14
4.4.1	Bedömning	15
4.5	Främjande och förebyggande arbete	15
4.5.1	Bedömning	16
4.6	Systematiskt kvalitetsarbete	17
4.6.1	Bedömning	17
5	Slutsats och rekommendationer	18

1 Sammanfattning

Vi har av Kinda kommuns revisorer fått i uppdrag att granska arbetet för trygghet och studiero och mot kränkande behandling i skolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Det övergripande syftet med granskningen var att bedöma om bildningsnämnden tar ansvar för att arbetet i verksamheten bedrivs ändamålsenligt¹ så att studiero säkras och kränkande behandling motverkas.

Vår sammanfattade bedömning utifrån granskningens syfte är att bildningsnämnden delvis tar ansvar för att arbetet i verksamheten bedrivs ändamålsenligt så att studiero säkras och kränkande behandling motverkas. Bedömningen bygger vi på att det inom bildningsnämndens verksamhet finns rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling och diskriminering samt att anmälan till rektor i huvudsak görs då befarade kränkningar har skett. Vi bedömer att det i allt väsentligt bedrivs ett främjande och förebyggande arbete vid skolenheterna för att motverka kränkande behandling och säkerställa att undervisningen präglas av studiero.

Vi anser däremot att anmälan till huvudman inte alltid görs i enlighet med gällande styrdokument. Det är också en brist att det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag. Vidare bedömer vi att nämnden en till två gånger per år borde inhämta fördjupad information på en övergripande nivå vad gäller kränkande behandling. Det kan handla om antalet kränkningar per skolenhet, inblandade, typ av kränkning, var och när kränkningen ägde rum och så vidare. Om nämnden utvecklar analysen av kränkingsanmälningarna skulle nämnden också få ett viktigt underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Vi rekommenderar bildningsnämnden att:

- tillse att anmälan till huvudman alltid görs när en elev anser sig ha blivit kränkt. (6 kap. 10 § SkoL).
- tillse att all personal, d v s även icke pedagogisk personal såsom fastighetsskötare, vaktmästare och lokalvårdare, inom grundskolan "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt lag. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap. § 5 SkoL). Det kan exempelvis säkerställas genom regelbunden utbildning och diskussioner vid arbetsplatsträffar.
- utveckla kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vad gäller aggregerad uppföljning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering (4 kap 5-6 §§ SkoL och 3 kap. 20 § DiskrL).

¹ Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan rubriken revisionskriterier.

- tillse att elevhälsan främst arbetar hälsofrämjande och förebyggande. (2 kap. 25 § SkoL).

2 Bakgrund

Vi har av Kinda kommuns revisorer fått i uppdrag att granska arbetet för trygghet och studiero och mot kränkande behandling i skolan. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2023.

Skollagen ställer höga krav på att skolhuvudmannen motverkar kränkande behandling både vad planering, aktiva åtgärder och uppföljning beträffar. Skolmiljön ska präglas av trygghet och studiero.

Kinda kommuns revisorer konstaterar utifrån sin riskbedömning att kränkande behandling i skolan påverkar tryggheten och studieron i skolan och kan medföra att enskilda elever inte kommer till skolan och att elevernas förutsättningar att nå målen i grundskolan, men även gymnasieskolan, påverkas negativt.

Revisorerna ser en risk för att åtgärder för att motverka kränkande behandling inte vidtas i den omfattning som krävs även om det finns styrdokument av olika slag.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Det övergripande syftet med granskningen är att bedöma om bildningsnämnden tar ansvar för att arbetet i verksamheten bedrivs ändamålsenligt² så att studiero säkras och kränkande behandling motverkas.

Granskningen har besvarat följande revisionsfrågor:

- Har huvudmannen rutiner för att upptäcka, anmäla, utreda, dokumentera, åtgärda samt följa upp kränkande behandling och diskriminering?
- Görs anmälan till rektor respektive huvudman i alla fall då en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling?
- Säkerställer huvudmannen att personalen känner till, uppdateras på och fullgör de skyldigheter som lagen föreskriver? Med personalen avses i lagen inte bara lärare utan alla anställda inom verksamheten såsom servicepersonal, skolassistenter med flera.
- Bedrivs ett främjande och förebyggande arbete för att motverka kränkande behandling och säkerställa att undervisningen präglas av studiero?
- Bedriver huvudmannen ett systematiskt kvalitetsarbete inom området kränkande behandling och diskriminering?

Granskningen omfattar grundskolan.

² Med ändamålsenligt menas att nämnden bedriver sin verksamhet i enlighet med de lagar, föreskrifter och regler som gäller för verksamheten samt i enlighet med kommunfullmäktiges mål och riktlinjer. De lagar, specifika lagrum och andra styrdokument som avses i denna granskning har redovisats ovan rubriken revisionskriterier.

2.2 Revisionskriterier

I granskningen utgörs revisionskriterierna av:

- kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §,
- skollagen (2010:800) 5 kap. 3 §, 6 kap. 5-10 §§,
- diskrimineringslagen (2008:567), 1:1, 2:5-7, 3:1-3, 16, 18-20, och
- tillämpbara interna regelverk, policyer och beslut.

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom studier av Skolinspektionens skolenkät och beslut samt kommunens interna dokument. Intervjuer har genomförts med bildningsnämndens presidium, skolchef, urval av rektorer, lärare samt representanter för elevhälsan.

Rapporten är faktakontrollerad av de som deltagit vid intervjuer.

3 Om kränkande behandling och diskriminering

I skollagens 6 kapitel regleras om "åtgärder mot kränkande behandling" inom utbildning. Kränkande behandling definieras i skollagen 6 kap. 3 § som "ett uppträdande som utan att vara diskriminering... kränker ett barns eller elevs värdighet". Vad som gäller diskriminering regleras i diskrimineringslagen. "Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen... eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev". (2 kap. 5 § diskrimineringslagen).

I Skolverkets allmänna råd "Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling" förutsätts att den som diskriminerar har någon form av makt, det vill säga en skolledare eller lärare kan diskriminera, men inte en kamrat. Att utsätta någon eller några för trakasserier kan däremot även en elev göra. Detta benämns i dagligt tal för mobbning, men begreppet används inte i lagtexterna. (SKOLFS 2012:10)³.

Enligt skollagens 2 kap. 34 § 2 st. ska huvudmannen tillse att "personal vid förskole- och skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet". När det gäller åtgärder mot kränkande behandling påtalas ytterligare "att personalen fullgör de skyldigheter som anges i detta kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget". (6 kap. 5 § Skoll).

Skollagen ställer krav på att huvudmannen ska:

- bedriva ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling,
- tillse att "åtgärder genomförs för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling",
- tillse att det årligen upprättas en plan mot kränkande behandling (6 kap. 6-8 §§ Skoll),
- "skyndsamt utreda omständigheterna kring ... uppgivna kränkningar" och
- vidta åtgärder som krävs "för att förhindra kränkande behandling i framtiden". (6 kap. 10 § Skoll)

Huvudmannen ska vidare:

- "bedriva ett arbete med aktiva åtgärder".
- aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. (3 kap. 1 § DiskrL)

³ Texten kan gälla som stöd, även om det allmänna rådet har upphört att gälla i samband med förändringar i diskrimineringslagen.

2023-10-27

- arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att
 1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
 2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
 3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
 4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1-3. (3 kap. 2 § DiskrL).
- Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande. Åtgärder ska tidsplaneras och genomföras så snart som möjligt. (3 kap. 3 § DiskrL)
- "ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier". (3 kap. 18 § DiskrL)
- "samverka med dem som deltar i" utbildningen. (3 kap. 19 § DiskrL)
- "varje år skriftligen dokumentera arbetet med aktiva åtgärder enligt 16 och 18 §§." (3 kap. 20 § DiskrL)
- Dokumentation ska innehålla
 - 1. en redogörelse för alla delar av arbetet som det beskrivs i 2 och 3 §§,
 - 2. en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras enligt 18 §, och
 - 3. en redogörelse för hur samverkansskyldigheten enligt 19 § fullgörs.

Sedan den 1 januari 2017 ställs inte längre krav på upprättande av likabehandlingsplan utan i stället regleras i 3 kap. 20 § diskrimineringslagen om årlig dokumentation av aktiva åtgärder.

I arbetet mot kränkande behandling och trakasserier är det viktigt att barnens och elevernas synpunkter och tankar tas tillvara. Detta fastslås i allmänhet i skollagen (4 kap. 9 §) och i läroplanen för grundskolan. I "förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling" tydliggörs att planerna ska upprättas och följas upp under medverkan av eleverna. (SFS 2006:1083).

4 Resultat av granskningen

4.1 Skolinspektionens enkätresultat avseende kränkande behandling

Skolinspektionen genomför vartannat⁴ år en skolenkät hos varje skolhuvudman; i skolenkäten tillfrågas eleverna i årskurs fem och årskurs åtta om bland annat anpassning efter elevens behov, kränkande behandling samt studiero och trygghet. Skolinspektionens senaste enkätundersökning i Kinda kommun genomfördes våren 2022 med elever i årskurs 5 och 8 i grundskolan, årskurs 2 i gymnasiet samt vårdnadshavare och pedagogisk personal. För denna granskning är eleverna i årskurs 5 och 8 samt pedagogernas syn på inspektionens frågor om kränkningar och studiero intressant.

Känner du dig trygg i skolan?	stämmer helt och hållet	stämmer till stor del	stämmer till viss del	stämmer inte alls	vet ej	medelvärde ⁵ Kinda/enkätomg.
årskurs 5	46 %	39 %	11 %	*	*	7,8 / 7,8
årskurs 8	45 %	40 %	9 %	*	*	7,4 / 7,5

Skolinspektionen, Skolenkät

Majoriteten av eleverna i Kinda kommun känner sig trygga i skolan. Eleverna i Kinda kommun svarar i paritet med snittet för enkätomgången.

⁴ Skolenkäten genomförs varje år vilket betyder att varje enkätomgång omfattar hälften av rikets huvudmän

⁵ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0. Den första siffran anger medelvärdet i Kinda kommuns grundskolor och den andra siffran medelvärdet för alla elevernas svar i enkätomgången från 2022.

Kinda kommun

Granskning av arbetet för studiero och mot kränkande behandling

2023-10-27

Litar du på att de vuxna på skolan gör tillräckligt om någon elev blir illa behandlad?	Helt och hållet	Till stor del	Till viss del	Inte alls	Vet inte	medelvärde ⁶ Kinda/ enkätomg.
årskurs 5	37 %	40 %	12 %	*	*	7,0 / 7,2
årskurs 8	23 %	45 %	26 %	*	*	6,3 / 6,0

Skolinspektionen, Skolenkät

Av enkäten framgår att elever i årskurs 5 litat mer på att skolan gör tillräckligt om någon elev blivit illa behandlad. Eleverna i årskurs 5 är däremot något mer kritiska till de vuxnas hantering vid situationer där en elev blivit illa behandlat i jämförelse med snittet i enkätomgången. Eleverna i årskurs 8 svarar något mer positivt till påståendet i jämförelse med snittet i enkätomgången.

I enkäten till den pedagogiska personalen i grundskolan svarade 37 procent att påståendet ”de vuxna i skolan gör tillräckligt om en elev blir illa behandlad” stämmer helt och hållet. Snittet i Kinda kommun vad personalens upplevelse om hur väl de vuxna på skolan hanterar situationer där en elev blir illa behandlad ligger i linje med snittet i enkätomgången.

⁶ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0.

Kinda kommun

Granskning av arbetet för studiero och mot kränkande behandling

2023-10-27

Tycker du att de vuxna på skolan har koll på vad som händer på rasterna?	Alltid	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	Vet inte	medelvärde ⁷
							Kinda/ enkätomg.
årskurs 5	10 %	34 %	38 %	15 %	*	*	5,9 / 6,0
årskurs 8	6 %	38 %	26 %	23 %	*	*	5,5 / 5,1

Skolinspektionen, Skolenkät

Av enkäten framgår att eleverna i årskurs 5 i större utsträckning tycker att de vuxna på skolan har koll på vad som händer på rasterna i jämförelse med eleverna i årskurs 8. Eleverna i årskurs 8 svarar dock något mer positivt än genomsnittet i enkätomgången på påståendet.

Hur ofta är det arbetsro på lektionerna?	Alltid	Ofta	Ibland	Sällan	Aldrig	Vet inte	medelvärde ⁸
							Kinda/ enkätomg.
årskurs 5	*	35 %	43 %	15 %	*	0 %	5,5 / 5,7
årskurs 8	6 %	44 %	31 %	15 %	*	*	6,0 / 5,7

Skolinspektionen, Skolenkät

Av enkäten framgår att eleverna i årskurs 8 i större utsträckning upplever att de har arbetsro på lektionerna i jämförelse med eleverna i årskurs 5 och snittet i enkätomgången. Eleverna i årskurs 5 svarar också något mer negativt än genomsnittet i enkätomgången på påståendet.

⁷ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0.

⁸ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0.

Kinda kommun

Granskning av arbetet för studiero och mot kränkande behandling

2023-10-27

Hur ofta är det så stökigt på lektionerna att du har svårt att koncentrera dig?	Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	Alltid	Vet inte	medelvärde ⁹ Kinda/ enkätomg.
årskurs 5	5 %	46 %	37 %	9 %	*	*	5,7 / 6,1
årskurs 8	11 %	40 %	33 %	13 %	*	*	6,2 / 5,7

Skolinspektionen, Skolenkät

Av enkäten framgår att eleverna i årskurs 8 upplever att det är mindre stökigt på lektionerna än eleverna i årskurs 5 och snittet i enkätomgången. Eleverna i årskurs 5 upplever också att det är mer stökigt på lektionerna än snittet i enkätomgången.

I enkäten till den pedagogiska personalen i grundskolan har 85 procent angett att de alltid eller ofta upplever att det är studiero på deras lektioner. Den pedagogiska personalen svarar i paritet med snittet i enkätomgången.

Att den pedagogiska personalen i större utsträckning än eleverna upplever att det är studiero på lektionerna menar intervjuade rektorer kan bero på enskilda upplevelser om vad som definieras som studiero. Enligt rektorerna upplever ofta den pedagogiska personalen att det är god studiero när det är arbetsro, vilket inte behöver innebära att det är helt tyst i klassrummet. Utifrån den pedagogiska personalens synvinkel innebär studiero att eleverna har fokus på det område som arbetas med i klassrummet och att eleverna är produktiva. Det kan i sin tur innebära att det förs diskussioner inom ämnet vilket kan innebära en "pratig" arbetsmiljö även om studiero ur ett lärarperspektiv fortfarande finns, menar rektorerna. Se avsnitt 4.5.

⁹ Medelvärdet visar i hur hög grad som respondenterna instämmer i påståendet. Det högsta värdet är 10 och det lägsta 0.

4.2 Antalet anmälningar till huvudman

Antalet anmälningar till huvudman om kränkande behandling i grundskolan:

- Läsår 2021/2022 inkom 202 anmälningar och
- läsår 2022/2023 inkom 232

För tidigare läsår saknas uppgifter över antalet kränkningar vilket beror på att kommunen saknade ett digitalt system för anmälan av befarade kränkningar, menar skolchef. Att antalet anmälningar har ökat mellan läsåret 2021/2022 och 2022/2023 menar flera av de intervjuade beror på att rutinerna kring anmälan av befarade kränkningar har inarbetats på skolenheterna samt att fler har lärt sig hantera det digitala systemet för anmälan.

Under de senaste två åren har kommunen mottagit ett (1) skriftligt klagomål från vårdnadshavare beträffande arbetet mot kränkande behandling i grundskolan. Klagomålet handlade om synpunkter på skolans arbete för att motverka kränkande behandling. Inga ärenden har hanterats av Skolinspektionen eller dess barn- och elevombud.

4.3 Organisation, riktlinjer och uppföljning

I Kinda kommun ansvarar bildningsnämnden för utbildningsväsendet enligt skollag. Till stöd i arbetet finns bildningsförvaltningen som leds av en bildningschef tillika skolchef.

För arbetet med att anmäla, utreda, åtgärda samt följa upp misstänkta fall av kränkande behandling finns inom Kinda kommun ett gemensamt digitalt system som nås genom kommunens intranät. Genom det digitala systemet får skolchef, rektor och skolenhetens trygghetsgrupp direkt tillgång till inkomna anmälningar.

Trygghetsgrupperna, som återfinns vid varje skolenhet, träffas regelbundet för dialog och ansvarar bl.a. för det övergripande arbetet gällande kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. Vilka som ingår i trygghetsgrupperna varierar mellan skolenheterna men det handlar exempelvis om rektor, lärarrepresentanter, kurator och speciallärare.

För att underlätta för personalen att göra anmälningar i systemet finns det vid varje skolenhet framtagna lathundar med instruktioner om anmälningsprocessen, menar rektorerna. Intervjuade lärare upplever att systemet för anmälan i stort är ändamålsenligt och menar att anmälan i huvudsak görs i de fall en elev anser sig ha blivit kränkt. Det kan dock förekomma att kränkningar på grund av olika anledningar inte uppmärksammas; det gäller exempelvis händelser som skett vid raster ute på skolgården där personal inte varit närvarande. Ett par lärare menar också att det förekommer att elever uttrycker önskemål om att en anmälan inte ska göras då eleven har en rädsla för att situationen ska bli värre. I de fall detta har förekommit har händelsen ändå tagits vidare till trygghetsgruppen för hantering. Intervjuade rektorer menar att de har uppmanat personalen att hellre göra en anmälan för mycket än tvärtom om de skulle vara osäkra, vilket också bedöms vara en anledning till att antalet anmälningar har ökat. Även det digitala systemet bedöms ha bidragit till att antal anmälningar har ökat. Systemet bedöms vara mer tidseffektivt i jämförelse med kommunens tidigare arbetsätt som innefattade fysiska blanketter. Rektorerna delar dock lärarnas bild att det kan förekomma att händelser som ska anmälas missas.

2023-10-27

Risken att en befarad kränkning inte anmäls menar ett par rektorer är större när yngre elever varit involverade. Uppfattningen är att kommunens äldre elever enklare kan uttrycka sina upplevelser och således underlätta för personalen i avgörandet om en anmälan ska utformas.

Av bildningsnämndens delegationsordning¹⁰ framgår att nämnden har delegerat till rektor att skyndsamt utreda omständigheterna kring anmälda kränkningar och vidta nödvändiga åtgärder. I intervjuer framkommer att det i praktiken varierar vem som genomför utredningen. I de fall ärendet bedöms vara av allvarigare karaktär genomförs utredningen av rektor. I andra fall är det trygghetsgruppens huvudansvarige som genomför utredningen. Utredning och uppföljning dokumenteras i samma digitala system som används för anmälan av befarade kränkningar och ska även innehålla eventuella beslut om insatser och åtgärder. Ärendet ska följas upp löpande och fram tills att ärendet bedöms som avslutat ska kontakt hållas med vårdnadshavare.

Bildningsnämnden har delegerat till skolchef att motta anmälan om befarade kränkningar från rektor eller annan utsedd personal. Skolchef ansvarar därefter för att regelbundet rapportera anmälda kränkningar till nämnden. Vid kontroll av nämndens protokoll kan vi inte utläsa att nämnden erhållit någon rapportering, förutom vid nämndens sammanträde den 21 juni 2023 då nämnden erhöll återrapporering över antalet anmälningar och uppgifter om förändringar mellan läsår. Enligt skolchef erhåller nämnden därutöver muntlig rapportering om det varit flera kränkningar på samma skola eller en allvarlig kränkning. Rapporteringen sker under punkten "verksamhetsrapportering" och går inte att utläsa av protokollen, menar skolchef.

4.3.1 **Bedömning**

Vi bedömer att det inom bildningsnämndens verksamhet finns rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling och diskriminering. I allt väsentligt bedömer vi att anmälan till rektor görs då befarade kränkningar har skett. Vi anser däremot att anmälan till huvudman inte alltid görs i enlighet med gällande styrdokument.

I Intervjuer har det framgått att nämnden erhåller regelbunden återrapporering om anmälan om kränkande behandling. Av nämndens protokoll går inte utläsa att så har skett, vilket vi bedömer är en brist.

¹⁰ Senast reviderad BN 2023-06-21 § 86

4.4 Personalens kunskap om författningarnas innebörd

Enligt skollagen har huvudmannen ansvar för att personalen "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt skollagens 6 kapitel om åtgärder mot kränkande behandling.

I Kinda kommun är större delen av personalen i grundskolan anställd under bildningsnämndens bildningsförvaltning. Det gäller dock inte fastighetsskötare, lokalvårdare och måltidspersonal. Det finns ingen rutin för att säkerställa att personal som inte är anställd under bildningsförvaltningen har kännedom om och agerar i enlighet med gällande lagstiftning om kränkande behandling och diskriminering. Den personal som inte är anställd under bildningsförvaltningen har inte heller tillgång till kommunens system för anmälan av kränkande behandling. Intervjuade rektorer ser ingen risk med att övrig personal inte deltar i kontinuerlig utbildning i arbetet mot kränkande behandling. Uppfattningen är att det finns en välfungerande dialog mellan all personal som vistas inom skolenheten, vilket betyder att den pedagogiska personalen blir informerade om befarade kränkningar som uppmärksammas av personal som inte har tillgång till systemet för anmälan.

Intervjuade representanter för elevhälsan och lärare ser däremot ett behov av att inkludera all personal som vistas inom skolenheten i utbildningsinsatser i arbetet mot kränkande behandling. Uppfattningen är att om även icke-pedagogisk personal skulle få kännedom om gällande lagstiftning skulle risken för att befarade kränkningar missas minska.

För den pedagogiska personalen tas frågan om hur arbetet mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering ska bedrivas upp i samband med uppstart av verksamhetsår och vid arbetsplatsträffar (APT). Däremellan förekommer det att den pedagogiska personalen erhåller utbildningsinsatser via olika externa samarbetspartners; det gäller bl.a. Friends¹¹ och Novahuset¹². Nyanställd pedagogisk personal som påbörjar sin anställning under pågående läsår får information om arbetet mot kränkande behandling i samband med introduktion vid skolenheten. Om personalen har frågor eller är osäker på en befarad kränkning kan personalen vända sig till trygghetsgruppen.

Intervjuade lärare upplever att den pedagogiska personalen i stort har fått tillräckligt med utbildning för att känna till och agera i enlighet med gällande lagstiftning. Kunskaperna om gällande lagstiftning bedöms däremot vara större hos den personal som ingår eller har ingått i skolenheternas trygghetsgrupper. Vidare är uppfattningen att skolenheterna i större utsträckning skulle kunna dra nytta av varandra i arbetet mot kränkande behandling genom att dela med sig av kunskaper och erfarenheter i arbetet.

Bilden av att den pedagogiska personalen i stort erhåller tillräckligt med utbildning för att känna till och agera i enlighet med gällande lagstiftning delas av intervjuade

¹¹ Friends är en icke-vinstdrivande organisation vars uppdrag är att stoppa mobbning och andra kränkningar inom skolan och idrottsföreningar.

¹² Novahuset är en ideell förening som arbetar mot sexuellt våld.

representanter för elevhälsan. Uppfattningen är dock att det finns behov av att utveckla utbildningsinsatserna för den personal som inte är heltidsanställd såsom vikarier.

4.4.1 Bedömning

Vi bedömer att huvudmannen verkar för att den pedagogiska personalen har insikter om sina skyldigheter vad gäller arbetet mot kränkande behandling. Vi konstaterar däremot att det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag. Det är en brist och ansvaret åvilar huvudmannen.

4.5 Främjande och förebyggande arbete

Enligt skollag ska varje skolenhet årligen upprätta en plan mot kränkande behandling. I Kinda kommun benämns planerna mot kränkande behandling som "likabehandlingsplaner". Planerna bygger inte på någon gemensam mall men de ska, enligt intervjuade, utgå från Skolverkets rekommendationer.

Likabehandlingsplanerna är, enligt flera av de intervjuade, ett levande dokument. Hur planerna upprättas och utvärderas varierar mellan skolenheterna men detta sker i huvudsak av ansvarig rektor och skolenhetens trygghetsgrupp. På de skolenheter där planerna upprättas och utvärderas av rektor och trygghetsteam har en rutin införts att planen ska skickas ut på remiss till övrig personal innan planen fastställs. Eleverna involveras i huvudsak genom besvarande av olika enkäter, elevråd samt genom trygghetsvandringar i skolans lokaler.

Nedan följer ett urval av främjande och förebyggande insatser/mål/åtgärder, så som de redovisas i planerna:

- Fortsätta öka tryggheten kring toaletter och omklädningsrum
- Rastvärdar finns på skolgången under alla raster. Otrygga platser uppmärksammas extra.
- Alla vuxna ska föregå med gott exempel och vara observanta på elevernas språkbruk och reagera när ett oacceptabelt språk används.
- Synliggöra skolans trivselregler och värdegrund
- Skapa miljöer där eleverna kan känna förtroende och bli delaktiga i diskussioner om värdegrundsfrågor

För att främja studiero bedrivs, enligt intervjuade rektorer, olika insatser. Det handlar bl.a. om:

- Tillgängliga lärmiljöer med bildstöd och ljudutjämningsystem i klassrummen
- Regler/rutiner framtagna tillsammans med elever om vad som krävs för att uppnå studiero
- Fler än en lärare/klass samt elevresurs i varje arbetslag för att på bästa sätt möta samtliga elevers behov av stöd i såväl lärandet som den sociala utvecklingen.

2023-10-27

- Extra anpassningar i olika former, t ex tillgång till arbete i grupprum, plocksaker som eleven önskar för att öka koncentration och fokus.
- Regelbundna elevråd och klassråd

Utöver insatser av främjande karaktär har ett antal åtgärder vidtagits vid skolenheterna i syfte att säkerställa att undervisningen präglas av studiero. Det har bl.a. handlat om färre elever per klass, ökad personaltäthet, lektioner med halvklasser och satsning på speciallärare i form av kompetensutveckling och ökad tillgång.

Av huvudmannens kvalitetsrapport för läsåret 2022/2023 framgår att huvudmannen följt upp resultatet från frågor i Skolinspektionens skolenkät kopplat till studiero, för resultat se avsnitt 4.1. Av kvalitetsrapporten framgår kommentarer till resultatet vi kan däremot inte se att resultatet analyseras.

Intervjuade representanter för elevhälsan menar att det finns en ambition inom elevhälsan att arbeta främst främjande och förebyggande, men att de ofta hamnar i det åtgärdande arbetet. För att skapa bättre förutsättningar att arbeta främst främjande och förebyggande uppges det finnas ett behov av ett mer likvärdigt arbete mellan skolenheterna, vilket exempelvis kan säkerställas genom gemensamma årshjul med insatser av främjande och förebyggande karaktär. Exempel på insatser som elevhälsan vid tidpunkten för granskningen arbetar med av främjande och förebyggande karaktär är bl.a.:

- regelbunden uppföljning av när- och frånvaro
- planering inför övergångar inom och mellan skolenheter
- regelbundna möten med arbetslagen

Intervjuad skolchef menar att det under de senaste åren har skett en positiv utveckling vad gäller elevhälsans främjande och förebyggande arbete trots att elevhälsan har varit drabbade av sjukskrivningar. För att skapa ett mer likvärdigt arbete kommer under hösten 2023 en kommungemensam elevhälsoplan att utformas. Elevhälsoplanen ska syfta till att tydliggöra elevhälsans uppdrag och skapa en mer likvärdig arbetsgång för elevhälsoarbetet.

4.5.1 Bedömning

Vi bedömer att det i allt väsentligt bedrivs ett främjande och förebyggande arbete vid skolenheterna för att motverka kränkande behandling och säkerställa att undervisningen präglas av studiero.

Det är en brist att huvudmannen i sitt systematiska kvalitetsarbete inte analyserar orsakerna till elevernas svar i enkäten.

Det är inte tillfredsställande att elevhälsan inte främst arbetar främjande och förebyggande. Vi delar bedömningen att en kommungemensam elevhälsoplan kan bidra till en mer likvärdig arbetsgång i elevhälsoarbetet.

4.6 Systematiskt kvalitetsarbete

Bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete i förskola och skola finns i 4 kap. skollagen. I lagen framgår att arbetet ska bedrivas på huvudmanna- och enhetsnivå och bestå av planering, uppföljning och utveckling. Arbetet ska utgå från målen för verksamheten som formuleras i lag, förordningar och andra styrdokument. Fokus får alltså inte bara ligga på kunskapsmålen. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

I Kinda kommun styr huvudmannen det systematiska kvalitetsarbetet utifrån ett framtaget årshjul. Vi kan av årshjulet inte se att huvudmannen begär någon särskilt uppföljning kopplat till kränkande behandling och diskriminering.

Vi har tagit del av huvudmannens kvalitetsrapport för läsåret 2022/2023 och noterar att huvudmannen följer upp resultatet från frågor i Skolinspektionens skolenkät kopplat till trygghet och studiero samt antalet anmälda kränkningar per skolenhet under läsåret. Av analysen framgår att "rutinerna för kränkningar och anmälan till rektor och huvudman fungerar bra". Av kvalitetsrapporten framgår vidare att åtgärder framåt är att "särskilt undersöka och arbeta vidare med trygghetsarbetet för flickor på högstudier för att fler flickor ska känna sig trygga i skolan".

Utöver den uppföljning nämnden erhåller i samband med kvalitetsredovisningen erhåller nämnden löpande rapporteringen av anmälda kränkningar, se avsnitt 4.2. Nämnden begär däremot inte någon särskild sammanställning och analys om kränkande behandling. Intervjuad skolchef menar att djupare analyser genomförs på enhetsnivå men att kommunens elevunderlag är för litet för att kunna göra motsvarande analyser på huvudmannanivå. Risker är, enligt intervjuad skolchef, att det går att utläsa enskilda elever. Huvudmannen får dock mer information muntligen än vad som går att utläsa av det dokumenterade underlaget.

4.6.1 Bedömning

Vi bedömer att huvudmannen delvis bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete inom området kränkande behandling och diskriminering.

Vi bedömer, utifrån lagstiftarens krav på systematiskt kvalitetsarbete, att nämnden en till två gånger per år borde inhämta fördjupad information på en övergripande nivå vad gäller kränkande behandling. Det kan handla om antalet kränkningar per skolenhet, inblandade, typ av kränkning, var och när kränkningen ägde rum och så vidare. Om nämnden utvecklar analysen av kränkingsanmälningarna skulle nämnden också få ett viktigt underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

5 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattade bedömning utifrån granskningens syfte är att bildningsnämnden delvis tar ansvar för att arbetet i verksamheten bedrivs ändamålsenligt så att studiero säkras och kränkande behandling motverkas.

Bedömningen bygger vi på att det inom bildningsnämndens verksamhet finns rutiner som styr arbetet mot kränkande behandling och diskriminering samt att anmälan till rektor i huvudsak görs då befarade kränkningar har skett. Vi bedömer att det i allt väsentligt bedrivs ett främjande och förebyggande arbete vid skolenheterna för att motverka kränkande behandling och säkerställa att undervisningen präglas av studiero.

Vi anser däremot att anmälan till huvudman inte alltid görs i enlighet med gällande styrdokument. Det är också en brist att det saknas rutiner för hur all personal som arbetar inom grundskolan ska informeras om och hållas uppdaterade på sina skyldigheter enligt skollag och diskrimineringslag. Vidare bedömer vi att nämnden en till två gånger per år borde inhämta fördjupad information på en övergripande nivå vad gäller kränkande behandling. Det kan handla om antalet kränkningar per skolenhet, inblandade, typ av kränkning, var och när kränkningen ägde rum och så vidare. Om nämnden utvecklar analysen av kränkingsanmälningarna skulle nämnden också få ett viktigt underlag för eventuella beslut om åtgärder av främjande och förebyggande karaktär.

Vi rekommenderar bildningsnämnden att:

- tillse att anmälan till huvudman alltid görs när en elev anser sig ha blivit kränkt. (6 kap. 10 § SkoL).
- tillse att all personal, d v s även icke pedagogisk personal såsom fastighetsskötare, vaktmästare och lokalvårdare, inom grundskolan "har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet" och att de "fullgör de skyldigheter" som åvilar dem enligt lag. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap. § 5 SkoL). Det kan exempelvis säkerställas genom regelbunden utbildning och diskussioner vid arbetsplatsträffar.
- utveckla kvalitetsarbetet på huvudmannanivå vad gäller aggregerad uppföljning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering (4 kap 5-6 §§ SkoL och 3 kap. 20 § DiskrL).
- tillse att elevhälsan främst arbetar hälsofrämjande och förebyggande. (2 kap. 25 § SkoL).

Kinda kommun

Granskning av arbetet för studiero och mot kränkande behandling

2023-10-27

Datum som ovan

KPMG AB

Klara Engström

Kommunal revisor

Joakim Nertyk

Certifierad kommunal revisor, specialist

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.